Anna Kontula

Miksi puhua seksistä työnä?*

Valitettavasti emme voi julkaista sinänsä kiinnostavaa juttuasi.
Lehtemme kanta on, että prostituutio on naisiin kohdistuvaa riistoa, ei työtä.

Sitaatti on erään edistyksellisenä profiloituneen lehden vastaus seksityöntekijöiden raiskauksia käsittelevään artikkelitarjoukseeni. Toimitus ei halunnut julkaista tekstiä, jossa seksiä myyviä naisia kutsutaan seksityöntekijöiksi. Vastaus sisältää logiikan, jonka mukaan prostituutio on "naisiin kohdistuvaa riistoa" ja "työ" ei sitä ole, joten prostituutio ei voi olla työtä.

En kuitenkaan kirjoittanut seksityöstä vahingossa tai sattumalta. Käsitevalinta perustui kaupallisen seksin verkostoissa tehdylle kenttätyölle, jonka kuluessa tulin siihen johtopäätökseen, että seksityöntekijät itse mieltävät toimintansa nimenomaan työnä. He myyvät seksiä ansaitakseen rahaa, käyttävät emotionaalisen työn[1] keinoja asiakastilanteiden hallintaan, tuntevat ammattiylpeyttä ja vertaavat toimintaansa muihin heille tarjolla oleviin töihin (Kontula 2008). Kaupallisella seksillä on heidän elämässään suurin piirtein sama paikka ja merkitys kuin millä tahansa satunnaisella ansiotyöllä.

Ainakin Karl Marxista lähtien työelämän tutkimuksessa on vaikuttanut vahva suuntaus, jonka mukaan kaikki kapitalistisen yhteiskunnan palkkatyö on jossain määrin epäsuhtaista. Tässä kontekstissa pyrkimys emansipaatioon työssä ja työstä on olennaista ja seksityötäkin voidaan hyvin tarkastella osana yleisempää työläisten riistoa (Marx 1999, 76; Ward 2007; Gall 2006). Myös seksityöntekijät itse tunnistavat tämän ja pohtivat, missä määrin heidän työnsä sisältää hyväksikäyttöä tai johtuu pakottavista rakenteista. Ainakin teoriassa seksin myynti siis voi hyvin olla samanaikaisesti sekä työtä että riistoa.

Tulkitsen lehden kannan liittyvänkin laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun siitä, missä kontekstissa seksin myynnistä on luvallista ja järkevää puhua. Prostituutio on pitkään ollut kaupallisesta seksistä tehdyn tutkimuksen peruskäsite. Sana on kuitenkin ongelmallinen, sillä se liittyy vahvasti sellaiseen ajatteluun, jossa seksiä myyvän henkilön omalle toimijuudelle ja kokemukselle ei ole tilaa. Jo sana prostituutio itsessään sisältää halventavan sivumerkityksen[2] ja yleensä se viittaa enemmän henkilön identiteettiin kuin toimintaan.

Seksityöllä ja seksityöntekijällä on pyritty välttämään seksin myyntiin perinteisesti liittyvää stigmaa. Termi sex work otettiin ensimmäisen kerran käyttöön vuonna 1979 tai 1980 San Franciscossa järjestetyssä konferenssissa. Sitä ehdotti Carol Leigh, joka jo tuolloin toimi seksityöntekijänä ja prostituoitujen ihmisoikeusliikkeessä nimellä Scarlot Harlot. Hän perusteli ehdotustaan sillä, että uuden kielen omaksuminen on välttämätöntä stigmatisoidun ryhmän oman toimijuuden tukemiseksi. Sana seksityö myös korostaisi seksiteollisuuden eri alojen yhteisiä intressejä ja toiminnan luonnetta ansiotyönä. (Leigh 1997, 229–230.) Toisaalta esimerkiksi Ann Weatherall ja Ann Priestley (2001, 332) ovat sitä mieltä, että puhe työstä assosioi prostituution taloudelliseen vaihtoon, jossa osapuolet oletetaan vapaaehtoisiksi ja halukkaiksi. Tällöin peittyvät ne taloudelliset ja sosiaaliset valtarakenteet, jotka tosiasiallisesti rajaavat ihmisten valinnan vapautta. (Ks. Myös Barry 1995, 296.)

---

* Katsaus perustuu kirjoittajan sosiologian alaan kuuluvaan väitöskirjaan Punainen eksodus: tutkimus seksityöstä Suomessa, joka tarkastettiin 1.10.2008 Tampereen yliopistossa

1 Emotionaalisen työn käsitteellä viitataan yleensä Arlie Russel Hochschildin määritelmään kontrolloidusta tunteiden ilmaisusta, jolla on taloudellista arvoa. Hochschild jakaa tutkimiensa lentoemäntien työn fyysiseen (raskaiden tarjoiluvaunujen työntäminen), henkiseen (hätälaskeutumisen organisointi) ja emotionaaliseen tasoon. Näistä viimeinen "edellyttää, että henkilö houkuttelee tai tukahduttaa tunteitaan ylläpitääkseen ilmettä, joka tuottaa muissa tavoitellun mielialan – tässä tapauksessa tunteen huolenpidosta miellyttävässä ja turvallisessa ympäristössä." (Hochschild 1983, 6–7.)

2 "Prostituoida Tehdä prostituoiduksi. Myös häväistä." (Uusi sivistyssanakirja, Otava 1991).

Miksi seksin ja työn yhdistäminen on epäkorrektia?

Puhe seksistä työnä herättää siis intohimoja. Tähän on löydettävissä ainakin kolme syytä. Ensinnäkin seksityö täyttää huonosti perinteisen tehtaiden sinihaalarityölle perustuvan toiminnan tuntomerkit. Toiseksi seksin ja rahan yhdistämiseen liittyy vanhoja ja vahvoja myyttejä, joiden ohittaminen on vaikeaa tutkijoillekin. Kolmanneksi, sekä seksityö että prostituutio ovat vakiintumassa poliittisissa kiistoissa tietyn osapuolen käyttöön. Siten myös tutkija tulee jo käsitevalinnallaan tehneeksi yhteiskuntapoliittisen kannanoton.

Helen Wardin (2007, 17–18) mielestä seksin myynnin mieltämistä työksi vaikeuttaa se, ettei monimuotoinen ilmiö löydä yhtä selkeää paikkaa tuotantorakenteessa. Marxiin nojautuen hän erottelee viisi seksityöntekijän positiota. Miljoonat maailman bordelleissa, ravintoloissa tai muuten paritussuhteessa työskentelevät kuuluvat palkkatyöläistöön, joka myy työvoimansa kapitalistille määräajaksi. Ihmiskaupan kontekstissa tehdään orjatyötä. Palvelujaan suoraan asiakkaille myyvät seksityöntekijät ovat määritelmällisesti itsensä työllistäviä pienyrittäjiä, jotka omistavat tai vuokraavat tuotantovälineensä, esimerkiksi nettiyhteyden, puhelimen ja työvälineet. Tässä mielessä he ovat klassista pikkuporvaristoa, joskin käytännössä useimmat niin heikossa asemassa ja kaukana keskiluokasta, että tulevat lähemmäksi Marxin ryysyköyhälistöä. Jotkut seksityöntekijät voivat toimia myös kapitalistin roolissa, esimerkiksi madamet tai pienten bordellien omistajat.

Wardin ajattelua jatkaen myös monet muut tutkijat korostavat, että seksityön sisäinen moninaisuus ei estä sen tarkastelua osana laajempaa työn ja talouden kontekstia. Esimerkiksi Elizabeth Bernstein (2007, 475) on liittänyt keskiluokkaisten naisten tulon seksiteollisuuteen heidän heikentyneeseen asemaansa muilla työmarkkinoilla. Samalta taustalta töitä etsiviin miehiin verrattuna naiset löytävät itsensä paljon todennäköisemmin epävarmoista matalapalkkatöistä. Toisaalla Nevadan bordelleja tutkineet Barbara Brents ja Kathryn Hausbeck (2007, 425) kuvaavat, miten seksiteollisuuden palvelut ja markkinointi kehittyivät sidoksissa alueen muuhun matkailusektoriin. Heidän mukaansa seksiteollisuutta ei pidä tutkia muusta yhteiskunnasta erillisenä "toisena", vaan osana myöhäiskapitalistista tuotantojärjestelmää ja kulutuskulttuuria.

Seksin myynti eroaa kuitenkin yleisesti hyväksytyistä ansiotöistä ainakin yhdessä suhteessa. Kaupalliseen seksiin liittyvän stigman vuoksi suuri osa työmarkkinoiden mekanismeista ei toimi tai niiden vaikutukset ovat erilaiset. Sosiaaliset riskit vaikuttavat oleellisesti esimerkiksi työvoiman kysynnän ja tarjonnan suhteeseen. Lisäksi seksityö kiinnittyy vain löyhästi keskeisiin työelämän instituutioihin, kuten ammattikoulutukseen, työoikeuteen ja ansiosidonnaisiin etuuksiin. On ymmärrettävää, että myös monet työelämän tutkijoiden virallisia työorganisaatioita varten kehittämät menetelmät ja kysymykset ovat kaupallisen seksin tutkimuksessa absurdeja.

Ero virallisen sektorin töihin ei kuitenkaan riitä selittämään keskeisimpiä perinteisen prostituutiotutkimuksen ongelmakohtia, näistä räikeimpänä tutkimuskohteen äänen sivuuttaminen. Tieteellinen tutkimus on aikansa lapsi ja erityisesti marginaaliryhmien kohdalla pitkälti sidoksissa vallitseviin uskomuksiin, jotka ovat erityisen vahvoja seksuaalisuutta koskevissa kysymyksissä. Viimeistään 1980-luvulle tultaessa prostituutiotutkimus oli siirtynyt kriminologiasta yhä enemmän lääke- ja yhteiskuntatieteisiin. Samalla syntisestä naisesta tuli patriarkaatin äänetön uhri[3]. Tämän radikaalifeministisen suunnan teksteissä prostituoitu nähdään henkilönä, joka on väkivaltaisesti pakotettu myymään seksiä (köyhien maiden naiset). Länsimaalaisten seksityöntekijöiden katsotaan hakeutuvan maksullisiin seksisuhteisiin uusintaakseen insestin, raiskausten tai väkivallan traumatisoiman taustansa alistuskokemuksia. Esimerkiksi Kathleen Barry kuittaa tapaamiensa seksityöntekijöiden osoittaman ammattiylpeyden pelkäksi puolustusmekanismiksi ulkoa annettua kielteistä identiteettiä vastaan (Barry 1984, 44–45, 120). Uhriuttamisen lisäksi stigma heijastuu tutkimuksessa siten, että jo kysymyksenasettelussa keskitytään sosiaalisesti paheksuttuihin käyttäytymismalleihin. Vähemmän stigmatisoitujen ryhmien kohdalla vastaavaa pidettäisiin perusteettomana tai ainakin poikkeuksellisena – harvoin näkee tutkimuksia vaikkapa "vaimojen" tai "sosiologien" perversioista, huumeriippuvuudesta, sukupuolitaudeista tai rikollisuudesta. (Pheterson 1996, 31.)

Prostituution myytit on toistuvasti kyseenalaistettu kansainvälisessä empiirisessä tutkimuksessa (Murray 1998, 60; Hubbard 1998; Pheterson 1996, 34; Momocco 1998, 179–180; Pasko 2002, 50–51; Day 2007). Näistä tuloksista huolimatta julkisuutta hallitsee edelleen seksityöntekijöiden omaa kokemusta väheksyvä uhridiskurssi. Se perustuu ajatukseen, jossa työ voi kyllä sisältää sekä destruktiivisia että emansipoivia olosuhteita, mutta seksin myynnissä on läsnä vain riiston ulottuvuus.

---

3 Toisaalta esimerkiksi Janice Raymond (1996, 242) kiistää, että uhrinäkökulma automaattisesti merkitsisi passivoimista. Hän ottaa esimerkiksi Saksan juutalaiset, jotka kiistämättä olivat natsien uhreja, mutta joita me emme silti miellä objekteiksi: "On ilmeistä, että naiset voivat olla pornografian tai lisääntymisteknologioiden uhreja ilman, että kadottavat kykynsä toimia alistavissa olosuhteissa. Miten muuten kukaan nainen olisi onnistunut irtaantumaan noista olosuhteista, kuten monet kuitenkin ovat tehneet."

Stigma tarkoittaa mekanismia, jolla normista negatiivisesti poikkeava määritellään ja määrittää itsensä marginaaliin. Stigmatisoitu ei ole yhteisön täysivaltainen jäsen, vaan hänet nähdään ja hän alkaa myös itse nähdä olemassaolonsa ensisijaisesti poikkeavan ominaisuuden kautta. Stigmatisoiva piirre voi kulttuurista riippuen olla melkein mikä tahansa, meillä länsimaissa esimerkiksi etnisyys, rikollisuus, mielenterveysongelma, köyhyys tai normista poikkeava seksuaalisuus. (Goffman 1990, 9–17.) Anglosaksisella kielialueella uhrimyyttiä tukevista tutkimuksista tunnetuin lienee norjalaisten Cecilie Høigårdin ja Liv Finstadin Backstreet. Se on erinomainen esimerkki siitä, miten vahvat ennakkokäsitykset voivat laadullisessa haastattelussa estää seksityöntekijän oman äänen kuulemisen. Huolimatta haastateltavien eksplisiittisistä viittauksista stigmaan pahan olonsa syynä (Høigård & Finstad 1992, 108) tutkijat jättävät sosiaalisen kontekstin huomiotta. He johtavat havainnoimansa haitat pelkästään (universaalisti samalla tavoin koettuun ja vaikutuksiltaan yhtenäiseen) aktiin vaihtosuhteessa. Haastateltavien kommentit toimintansa positiivisista ulottuvuuksista esitetään vain, jotta sosiaalityöntekijät löytäisivät keinoja saada naiset pois alalta, sillä …"eihän kukaan 'halua' vuokrata vaginaansa jäteastiaksi tuntemattomien miesten spermalle". (Høigård & Finstad 1992, 76, 180.)

Sopivien käsitteiden ja kysymysten löytymistä vaikeuttaa myös se, että tutkimustuloksia kaupallisesta seksistä käytetään prostituutiopoliittisessa keskustelussa huolettomasti omien intressien legitimoimiseen. Abolitionistinen politiikka samaistetaan usein uhritutkimuksen peruskäsitykseen prostituutiosta naisiin kohdistuvana väkivaltana, vaikka kaikki sen kannattajat eivät kiellä seksin myyjien toimijuutta. Ja vaikka itse asiassa vain harva seksityötutkija uskoo bordellien laillistamisen ratkaisevan alan ongelmia, tutkimuksia on käytetty sellaisen regulationistisen politiikan edistämiseen, jossa tehdään selkeä ero vapaaehtoisen ja pakkoprostituution välille ja vaaditaan vapaaehtoisen seksin myynnin säätelyä ansiotyönä. (vrt. Roth 2007, 427–428.)[4]

Tätä kautta käsitevalintoihin liittyy laajempia ideologisia sitoumuksia, mikä yhdistettynä poliittiseen valtaan johtaa myös poliittiseen vastuuseen. Abolitionisteja on kritisoitu seksityöntekijöiden oman äänen sivuuttamisesta, regulationisteja taas kyvyttömyydestä käsitellä rakenteellisia pakkoja. Kun seksityöntekijät nähdään riskialttiina uhreina eikä riskinhallintaan pyrkivinä subjekteina, huomio kiinnittyy yhteiskunnan rakenteellisista muutostarpeista yksilölliseen uudelleenkoulutukseen virallisille työmarkkinoille.[5] (Scoular & O'Neill 2007, 566 & 770.) Molemmat näkökulmat ovat liian kapeita kuvaamaan sitä monimutkaista kenttää, jota yhtäältä määrittävät seksityöntekijän henkilökohtaiset tavoitteet ja hänelle avoimet vaihtoehdot, toisaalta yhteiskunnan taholta tulevat odotukset, rajoitukset ja velvoitteet.

Miksi sitten puhua seksityöstä?

Jos kaikkiin seksin myyjistä käytettyihin nimityksiin liittyy kohtuuttomasti ambivalenssia ja poliittista latausta, miksi jokin olisi muita parempi? Itse päädyin lopulta seksityöhön, koska siihen liittyvä traditio kuvasi mielestäni osuvammin seksin myynnin arkea ja vaihtoehtoja Suomessa. Sekä prostituutio- että seksityötutkimus nostavat esiin todellisia ja yhteiskunnallisesti merkittäviä näkökulmia. Oman tutkimukseni ainoa yleispätevä havainto kaupallisesta seksistä oli silti universaalien totuuksien puuttuminen. Tällöin toimijoiden subjektiivisten kokemusten merkitys korostuu. Annetuissa olosuhteissa jotkut naiset tekevät rationaalisen valinnan myydä seksiä. Kyse ei ehkä ole "vapaasta valinnasta", mutta globaaleilla työmarkkinoilla vapaa valinta on todella harvojen etuoikeus. (Chapkis 1997, 62.) Seksityötä on voitava käsitellä samassa määrin rationaalisena valintana kuin muita kapitalistisen, patriarkaalisen ja rasistisen järjestelmän puitteissa tehtyjä valintoja (vrt. Bell 1994, 111).

Viimeisen 15 vuoden aikana prostituutiotutkimuksesta onkin eriytynyt suuntaus, joka kirjoittaa seksityöstä. Holly Wardlow (2004, 1017–1018) erottelee neljä näkökulmaa, joiden kautta muutos on tapahtunut. Kaikki seksityötutkijat eivät allekirjoita niitä kaikkia, mutta ne kuvaavat kuitenkin melko laajasti hyväksyttyjä oletuksia ilmiöstä ja sen tutkimisen tavoista.

1. Prostituutioon liittyy liikaa historian painolastia ja seksityö on siksi neutraalimpi käsite.
2. Käsitevalinta on poliittinen kannanotto: kun kaupallinen seksi määritellään työksi, on luontevaa vaatia sen

4 Roth käyttää regulationismin tilalla sanaa liberalismi, mutta koska prostituutiolainsäädäntöön liittyvässä keskustelussa abolitionismin vastinparia kutsutaan useammin regulationismiksi (vrt. Agustín 2005, 683), käytän sitä tässä. Sekaannus johtunee siitä, että feminismin puitteissa keskustelun osapuoliksi mielletään radikaalifeminismi (joka aikaisemmin on kannattanut abolitionismia, nykyisellään sen sellaista muotoa, joka kriminalisoi seksin myynnin) ja liberalismi (joka on yleisesti vaatinut seksin myynnin tunnustamista työksi). Regulationistien ja abolitionistien välisessä debatissa abolitionistit ovat käyttäneet "liberaalia" haukkumasanana tarkoittaen sillä henkilöä, joka sallii yksilöllisen vapauden nimissä kaiken prostituution. Käytännössä erilaiset regulationismin pohjalta tehdyt lainsäädännölliset ratkaisut ovat harvoin johtaneet prostituution vapauttamiseen ainakaan seksityöntekijöiden näkökulmasta.

5 Lisäksi erottelu vapaaehtoiseen ja pakotettuun seksin myyntiin taas jakaa myös seksityöntekijät kahteen ryhmään, joista vain toinen on oikeutettu apuun; kansainvälisissä sopimuksissa on päästy yhteisymmärrykseen pakkoprostituution vastaisista toimista, mutta yksikään sopimus ei puutu vapaaehtoisesti alalla toimivien seksityöntekijöiden hyväksikäyttöön ja ihmisoikeusloukkauksiin. (Doezema 1998, 41.)

tekijöille samoja oikeuksia kuin muillekin työläisille.

3 Seksityö korostaa toiminnan yhteyttä tulonhankintaan, kun taas prostituutio on totaalisempi – ja voimakkaasti stigmatisoiva – identiteetti.

4 Seksityö tekee näkyväksi kaupallisen seksin takana olevia rakenteellisia syitä, köyhyyttä ja naisten vastuuta perheen elannosta.

Näiden oletusten pohjalta syntyneelle seksityötutkimukselle[6] on tyypillistä seksityöntekijöiden oman kokemuksen korostus, empiirisyys ja valtasuhteiden analyysi. Keskeisiä tutkimusaiheita ovat seksityöntekijöihin vaikuttava lainsäädäntö (Brock 1998) ja kaupallisen seksin sisäiset valtasuhteet (O'Connell Davidson 1998). Tärkeitä tutkimusaiheita ovat myös seksiteollisuudelle tyypillinen liikkuvuus (Kempadoo 1998) ja kaupallisen seksin representaatiot (Bell 1994) sekä seksityöntekijöiden terveys ja turvallisuus (Taylor 2006). Vastakohtana ilmiötä ympäröiville myyteille seksityötutkimus myös korostaa alan sisäistä varianssia niin suhteessa seksin myymisen ehtoihin (Whelehan 2001, 47, 130) kuin motiiveihinkin (Petro 2006, 25).

Prostituution korvaaminen seksityöllä on paitsi käytännöllinen ja aineistolähtöinen, myös eettinen valinta. Se perustuu huomiolle, että kaupallisen seksin piirissä esiintyvä hyväksikäyttö muistuttaa oleellisesti muihin harmaan sektorin alemman statuksen töihin liittyviä ongelmia. Siten myös niiden ratkaisupyrkimyksissä tulisi turvautua yhtäläisiin keinoihin. Seksityötutkimuksella onkin vahva yhteys liikkuvan, epävakaan ja informaalin työn tutkimukseen (esim. Agustín 2007).

Käsitteen valinta asettaa tutkimuksen samaan jatkumoon seksityöntekijöiden omien liikkeiden kanssa ja väittää, että voidakseen vaatia työntekijöiden oikeuksia, seksityöntekijät tarvitsevat työn statuksen. (Bindman 1997; Gall 1006, 161–163.) Eri tahot määrittelivät uutta poliittista (ja samalla tutkimuksellista) toimijuutta seksin ja työn välimaastoon. (Bell 1994, 99.) Näitä ovat muun muassa International Congresses of Whores (1985 ja 1986), International Committee for Prostitute Rights (1985), World Whores Summit (1989), National Conference of Prostitutes in Brazil (1987) ja World Charter for Prostitutes' Rights (1985). Yhteisinä vaatimuksina on ollut seksityön dekriminalisointi, sen tunnustaminen lailliseksi työksi ja prostituoitujen hyväksyminen työtä tekeviksi naisiksi. Ammatinvalinnan vapaus, terveys ja turvallisuus ovat olleet keskeisiä teemoja. (Cabezas 1998, 81–82.)

Prekariaattia?

Jos seksin myyntiä sitten tutkitaan työnä, millaisesta työstä on kysymys? Nähdäkseni se asettuu parhaiten osaksi sellaista prekariaattia, joka työskentelee matalapalkkaisissa pätkä- ja osa-aikatöissä – tai harmaalla sektorilla virallisten työmarkkinoiden ulkopuolella. Prekariaatilla viitataan palkkatyöyhteiskunnan oheen kasvaneisiin epämääräisiin työn muotoihin. Näille on tyypillistä muuttuvuus, hetkellisyys ja sijoittuminen "taloudellisesti turvattujen ja oikeudellisesti suojattujen elämänmuotojen rajamaille." (Korhonen, Peltokoski & Saukkonen 2006, 379.) Tällöin myös seksityötutkimuksen menetelmät ja haasteet muistuttaisivat näiden alojen tutkimusta, jota Suomessa on tehty hyvin vähän.

Prekariaatti tarkoittaa niin sanottua epätyypillistä työvoimaa, joka on pysyvästi tilapäistä ja jonka – kärjistäen – edellytetään suostuvan työhön millä tahansa ehdoilla. Prekariaatille työelämän murros näyttäytyy heikentyneinä työoloina, elämän suunnittelun vaikeutena, ansiosidonnaisten päivärahojen ja työyhteisön puuttumisena ja ennen muuta kykenemättömyytenä parantaa omaa asemaa perinteisin työtaistelun keinoin. (Helsingin EuroMayDay-verkosto & Megafoni 2006, 12.) Prekaaria työtä tehdään myös turvatussa eliitissä, mutta aiheesta käydyssä keskustelussa ovat korostuneet sellaiset työt ja elämäntilanteet, jossa henkilökohtaiset resurssit ja turvaverkot eivät mahdollista parhaan työnantajan kilpailuttamista.

Seksityöntekijää voisi pitää varsinaisena prekariaatin symbolina. Hän on usein nainen ja köyhä. Hän on monesti ulkomaalainen, joissain tapauksissa siirtolainen tai jopa ihmiskaupan uhri. Hän työskentelee yksin ja huorastigman vuoksi hänen on vaikea järjestäytyä parantamaan työolojaan yleisellä tasolla. Lisäksi kaupallinen seksi sijoittuu lähes kokonaan informaalille sektorille, jossa työlainsäädännön puuttumisen ongelmat näkyvät selkeimmin (Decent work and the informal economy 2002, 5–7).

Myös monet seksityöntekijöiden itsensä esille nostamat ongelmat ovat tyypillisiä prekariaatin ongelmia: väkivallan pelko, sairaspäivärahan ynnä muiden etuuksien puute ja virallisilta työmarkkinoilta syrjäytyminen, koska työkokemusta ei kerry. Suuriin kohteisiin kuten asuntoon ei voi sijoittaa verottajan vuoksi. Seksityöntekijöiden yleisimmin mainitsemista ongelmista ainoastaan huorastigma ja siihen liittyvä salailu ovat sellaisia, joita ei voi suoraan rinnastaa muihin prekaareihin töihin. Usein seksityö on tekijälleen vain yksi tulonlähde muiden epävarmojen töiden tai tulonsiirtojen ohella. (Kontula 2008.)

Suomalaisen seksityöntekijän samaistaminen prekariaattiin ei kuitenkaan ole yksiselitteistä, sillä toisin kuin prekaareista töistä yleensä puhuttaessa, hän ei (ainakaan kyseisellä hetkellä) pidä tilannettaan epä-

6 Seksityötutkimusta kokoava foorumi on Research for Sex Work. Research for Sex Work (http://www.nswp.org/r4sw/) on vuosittain ilmestyvä nettilehti seksityöntekijöille, terveysalan ihmisille, tutkijoille, kolmannen sektorin toimijoille ja muille, jotka joutuvat käsittelemään seksityöhön liittyviä kysymyksiä. Lehteä julkaisee Global Network of Sex Work Projects.

toivottavana. Hän ei myöskään kaipaa toistaiseksi voimassaolevaan työsuhteeseen. Seksityöhön on ryhdytty, koska se antaa mahdollisuuden päättää itse työn luonteesta, ajasta ja paikasta. Suhteessa muihin mahdollisiin töihin seksityöntekijät mieltävät itsensä voittajiksi. Kyse on työmarkkinoiden tarjoamien vaihtoehtojen suhteesta elämänhallintaan. Palvelualan tiukasti standardoitujen ja kontrolloitujen töiden rinnalla seksityön itseohjautuvuus nähdään houkuttelevana. (Kontula 2008.) Toisaalta myös prekarisaatiokeskustelusta löytyy juonteita, joissa seksityöntekijöiden tapaan korostetaan ilmiön positiivisia potentiaaleja. Prekarisaatioon on viitattu pakona perinteisestä tehdaskurista, jonka käytäntöjä tällä hetkellä yritetään tuoda palvelusektorinkin suorittaviin töihin – hyvänä esimerkkinä pikaruokaravintoloiden tuotannon ja käytäntöjen standardointi. Prekaari asema ei siis ole pelkästään kielteinen. Se voi olla myös aktiivista ja tuottavaa kurittomuutta, pyrkimystä autonomiseen elämään (Korhonen ym. 2006, 380).

Loppu

Kaupallisen seksin kasvu[7] voidaan nähdä osana laajempaa länsimaiden tendenssiä, kun naisten perinteisesti korvauksetta tekemä työ siirtyy palkkatyöksi (Thorbek 2003, 63). Varakkailla yhteiskuntaryhmillä on toki aina ollut palvelijoita ja lastenhoitajia palkollisinaan, mutta pitkään suurin osa reproduktiivisesta hoito-, hoiva- ja kotitaloustyöstä sijoittui vaihtosuhteen ulkopuolelle. Naisten ja erityisesti perheellisten naisten osallistuminen työelämään on sidoksissa reproduktiivisten palvelujen kysynnän kasvuun ja toisaalta tyydyttää tästä aiheutuvan työvoimatarpeen.

Feministiset liikkeet ovat vaatineet naisten kotona tekemän työn tunnustamista, sillä nykytilanne ruokkii eriarvoisuutta ja kieltää naisilta työntekijöiden perusoikeudet (Suomen Unifem). Kaupallisen seksin tarkastelu yhtenä reproduktiivisen työn muotona tuo näkyviin ongelmien ja ratkaisuvaihtoehtojen samankaltaisuuden (West & Austrin 2005, 141; Kempadoo 1998, 3). Erityisesti marxilainen feminismi onkin korostanut seksityön ja muun (palkka)työn verrannollisuutta toisiinsa (Sloan & Wahab 2000, 462; Nussbaum 1999, 291). Vaikka Suomeen ei vahvan julkisen hoivasektorin vuoksi ole ainakaan vielä syntynyt siirtolaisten kotityömarkkinoita, monissa länsimaissa seksityö on tiukasti sidoksissa näihin muihin siirtolaisnaisten töihin. Niihin rekrytoidutaan samoja väyliä pitkin, ja monet naiset työskentelevät samanaikaisesti tai peräkkäin sekä seksialalla että muissa reproduktiivisissa töissä.

Tähän saakka siirtolaiset, prostituoidut ja erityisesti prostituoituina toimivat siirtolaiset on haluttu nähdä passiivisina ja agraareina patriarkaatin uhreina. Heidän tunnistamisensa työmarkkinoiden aktiivisina toimijoina vaatii määrittelemään uudelleen myös sitä, mistä riisto syntyy ja ketä se hyödyttää.

Kirjallisuus

Agustín, L.M. (2007). *Sex at the Margins. Migration, Labour Markets and the Rescue Industry. London: Zed Books.*

Barry, K. (1984). *Female Sexual Slavery. New York: New York University Press.*

Barry, K. (1995). *The Prostitution of Sexuality. New York: New York University Press.*

Bell, S. (1994). *Reading, Writing & Rewriting the Prostitute Body. Bloomington: Indiana University Press.*

Bernstein, E. (2007). *Sex Work for the Middle Classes. Sexualities, 10, 473–488.*

Bindman, J. (1997). *Redefining Prostitution as Sex Work on the International Agenda. Network of Sex Work Projects. http://www.walnet.org/csis/papers/redefining.html (28.2.2004).*

Brents, B.G. & Hausbeck, K. (2007). *Marketing Sex: US legal Brothels and Late Capitalist Consumption. Sexualities, 10, 425–439.*

Brock, D.R. (1998). *Making Work, Making Trouble: Prostitution as a Social Problem. Toronto: University of Toronto Press.*

Cabezas, A.L. (1998). *Discourses of Prostitution. The Case of Cuba. Teoksessa K. Kempadoo & J. Doezema (toim.). Global Sex Workers. Rights, Resistance, and Redefinition (s. 79–86). New York & London: Routledge.*

Chapkis, W. (1997). *Live Sex Acts. Women Performing Erotic Labor. Routledge: New York.*

Day, S. (2007). *On the Game. Women and Sex Work. London: Pluto Press.*

Decent Work and the Informal Economy (2002). Report VI. Geneva: ILO.

Doezema, J. (1998). *Forced to Choose. Beyond the Voluntary v. Forced Prostitution Dichotomy. Teoksessa K. Kempadoo & J. Doezema (toim.) Global Sex Workers. Rights, Resistance, and Redefinition (s. 34–50). New York: Routledge.*

Gall, G. (2006). *Sex Worker Union Organising. An International Study. New York: Palgrave Macmillan.*

Goffman, E. (1990). *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity. London: Penguin Books.*

Helsingin EuroMayDay-verkosto & Megafoni (2006). *EuroMayDay avasi taistelun uudesta työstä: perustulo vs. workfare. Teoksessa T. Hoikkala & M. Salasuo (toim.) Prekaariruoska? Portfoliopolvi, perustulo ja kansalaistoiminta (s. 11–15). Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja.. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariruoska.pdf (3.12.2008).*

7 Prostituutio kuuluu piilotalouteen, jossa määrällisiä muutoksia on käytännössä mahdotonta kartoittaa luotettavasti. Tällä hetkellä arvellaan kuitenkin suhteellisen yksimielisesti, että ainakin muutaman vuosikymmenen säteellä prostituutio olisi lisääntynyt (esim. Gall 2006, 8–9).

Hochschild, A.R. (1983). *The Managed Heart. Commercialization of Human Feeling. Berkley: University of California Press.*
Høigård, C. & Liv, F. (1992). *Backstreets. Prostitution, Money and Love. Cambridge: Polity Press.*
Hubbard, P. (1998). *Sexuality, immorality and the city. Red-light districts and the marginalisation of female street prostitutes. Gender, Place and Culture, 5, 55–76.*
Kempadoo, K. (1998). *Globalizing Sex Workers' Rights. Teoksessa K. Kempadoo & J. Doezema (toim.) Global Sex Workers. Rights, Resistance, and Redefinition (s. 1–28). Routledge, London.*
Kontula A. (2008). *Punainen eksodus. Tutkimus seksityöstä Suomessa. Helsinki: Like.*
Korhonen, A.-R., Peltokoski, J. & Saukkonen M. (2006). *Prekariaatti. Teoksessa M. Jakonen, J. Peltokoski & A. Virtanen (toim.) Uuden työn sanakirja (s. 378–383). Helsinki: Tutkijaliitto.*
Leigh, C. (1997). *Inveting Sex Work. Teoksessa J. Nagle (toim.) Whores and Other Feminists (s. 225–231). London: Routledge.*
Marx, K. (1999). *Economic and philosophical manuscripts. http://www.marxists.org/archive/marx/works/download/Marx_Economic_and_Philosophical_Mauscripts.pdf (1.12.2007).*
Momocco, M. (1998). *Japanese Sex Workers. Encourage, Empower, Trust and Love Yourselves! Teoksessa K. Kempadoo & J. Doezema (toim.) Global Sex Workers. Rights, Resistance, and Redefinition (s. 178–181). New York: Routledge.*
Murray, A. (1998). *Debt-Bondage and Trafficking. Don't Believe the Hype. Teoksessa K. Kempadoo & J. Doezema (toim.) Global Sex Workers. Rights, Resistance, and Redefinition (s. 51–64). New York: Routledge.*
Nussbaum, M.C. (1999). *Sex & Social Justice. Oxford: Oxford University Press.*
O'Connell Davidson, J. (1998). *Prostitution, Power and Freedom. Ann Arbor: University of Michigan Press.*
Pasko, L. (2002). *Naked Power. The Practice of Stripping as a Confidence Game. Sexualities, 5, 49–66.*
Petro, M. (2006). *"I did it… for the money". Sex work as a means to socio-economic opportunity. Research for Sex Work, 9, 25–28.*
Pheterson, G. (1996). *The Prostitution Prism. Amsterdam: Amsterdam University Press.*
Raymond, J. (1996). *Connecting Reproductive and Sexual Liberalism. Teoksessa D. Bell & R. Klein (toim.) Radically Speaking. Feminism Reclaimed (s. 231–246). London: Zed Books.*
Roth, V. (2007). *Paritusta vai ihmiskauppaa? Defensor legis, 3, 419–436.*
Scoular, J. & O'Neill, M. (2007). *Regulating Prostitution. Social Inclusion, Responsibilization and the Politics of Prostitution Reform. British Journal of Criminology, 47, 764–778.*
Sloan, L. & Wahab, S. (2000). *Feminist Voices on Sex Work: Implications for Social Work. AFFILIA, 15, 457–479.*
Suomen Unifem. Feministinen taloustiede. *http://www.unifem.fi/feministinen_taloustiede.php (19.12.2007).*
Ward, H. (2007). *Marxism Versus Moralism. Permanent Revolution, 3, 15–21. http://www.permanentrevolution.net/files/pr3/15-21%20Prostitution.pdf (30.12.2007).*
Wardlow, H. (2004). *Anger, Economy, and Female Agency: Problematizing "Prostitution" and "Sex Work" among the Huli of Papua New Guinea. Journal of Women in Culture and Society, 29, 1017–1040.*
Weatherall, A. & Priestley, A. (2001). *A Feminist Discourse Analysis of Sex 'Work'. Feminism & Psychology, 11, 323–340.*
West, J. & Austrin, T. (2005). *Markets and Politics: Public and private relations in the case of prostitution. Sociological Review, 53, 136–148.*
Whelehan, P. (2001). *An Anthropological Perspective on Prostitution. The World's Oldest Profession. Mellen Studies in Anthropology 4. Lewiston: The Edwin Mellen Press.*